

Zeitschrift:	Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber:	Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band:	- (1751)
Heft:	23
Artikel:	Eliae Betrandi [...] paelectio theologica de foedere Dei cum Abrahamo facto : in Gen. XVII: 7.8.9.10
Autor:	Betrand, Elie
DOI:	https://doi.org/10.5169/seals-394705

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 24.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

ELIÆ BERTRANDI
V. D. M. & Eccl. Gallicæ Bernenfis Pastoris
PRÆLECTIO THEOLOGICA

de

FOEDERE DEI
cum ABRAHAMO facto.

In

Gen. XVII: 7. 8. 9. 10.

Speciminis loco pro vacua in Academia Lausannensi Cathedra habita, Bernæ, die tertio Febr. MDCCLI.

In majori Theologiæ acroaterio.

QUOTIESCUNQUE vias Dei, quibus sapientiam, atque gratiam suam, inde a mundi creatione ad hunc usque diem, pro labentibus temporum periodis, manifestavit, intueor, ego mihi conspicere videor tabulam aperi,

peritissimo pictore elaboratam, in qua, post pri-
mas tantum lineas descriptas, paulatim magis ma-
gisque pro arbitrio mentem suam maxima pen-
cilli arte expressit. Tabulam hanc Deus ter Optimus Maximus in creatione describere primum coepit,
cum ea, quae ab æterno decreverat, solo volun-
tatis nutu ad existentiam perduxit, hunc videli-
cet mundum, divinarum perfectionum patentissi-
mum, splendidissimumque theatrum, ut esset
suæ gloriæ specimen, & Ecclesiæ domicilium.
Habitatorem terræ constituit Deus Adamum, ad
imaginem suam conditum, sapienti, rectaque
voluntate donatum, verum labilem. Non diu
autem in primæva sua integritate permanxit novus
hic orbis terrarum incola: Perdita per eum fru-
ctus prohibiti sua innocentia, eheu quantum ma-
lum! Protoplasmæ una cum tata prosapia Dei
osores, mortis candidati & victimæ nil miserantis
orci, ejecti inde ex horto deliciarum, exules a
facie Dei facti sunt. O tristem, deplorabundam-
que sortem! Sed noluit Creator summe miseri-
cors Adamum cum suis posteris absque solamine
terram colere ingratam. Hinc pro æterno decre-
to, atque immensa in genus hominum misericor-
dia, rationem ostendit, qua, ex tanta miseria
emersus, in gratiam rediret, facta promissione
de Semine mulieris caput Serpentis contrituro. En-
fæderis gratiæ per Christum perficiendi stamina,
atque fundamenta, quibus omnes innituntur pro-
missiones sequentes; en primam adumbrationem,
primasque, quibus Optimum Numen hanc gra-
tiæ tabellam exornavit, lineas! eam auctiorem
postea, per labentes temporum periodos, exhi-
bendam,

bendam; usque dum ille nasceretur, qui erat legis scopus, & omnium promissorum implementum. Verum enim vero ad consilii gratiae executionem in hac terra ætates tres constituere Deo placuit: Ab Adamo lapso prima initium habet, dum haeres adhuc infans, teste Paulo, duravitque ad Mosem usque: Secunda a Mose ad Christum: Tertia inde a morte Sospitatoris ad finem Mundi. Habet autem prima illa ætas Patriarchalis suas quoque epochas, in quibus unigenitus Dei Filius ab uno tempore ad aliud luculentius primævam explanavit promissionem: prima effluxit ab Adamo ad Enochum; altera ab Enocho ad diluvium; tertia a diluvio usque ad dispersionem posterorum Chami turris Babylonicae conditorum; quarta ab hac dispersione ad Abrahamum, cum quo Deus fœdus gratiae pepigit singulare; illudque, veteribus promissis denuo illustratis, & dato sigillo, confirmavit, narrante Mose Genesias capite XVII.

MEUM jam est, A. P., hanc fœderis gratiae illustrationem, Abrahamo factam, explicatius enodare, illamque philologice atque theologiche expendere, nec non veritatem ejus contra dissentientes vindicare, & ita hunc splendidissimum divinæ misericordiæ actum speciminis gratia vobis ob oculos ponere. Hæc dum facio benevolas mihi aures a vobis promitto.

Præscriptum ideo pensum exequuturi quatuos hæc peragemus.

I. generales præmittemus Observationes circa
fœdus Abrahamicum.

II. illius Promissiones exhibebimus.

III. ejusdem Postulata exponemus.

IV. atque tandem ejus Sigillum considerabim
us.

I.

IN PRIMA igitur tractationis parte præmittendas quasdam Observationes generales necessarium ducimus, de variis Dei Apparitionibus Abrahamo concessis, de earum modo, de tempore hujus apparitionis, in qua fœdus initum est, de personis contrahentibus, & de hujus fœderis perennitate, atque amplitudine, ex quibus colligi maxime poterit, & pacti hujus præstantia, & quam benigna fuerit optimi Numinis voluntas in Abrahamum, ejusque posteros. Rem ideo aggredior.

I. Abrahamo πολυμερῶς καὶ πολυθόπως sese revelasse Deum constat ex sacris codicibus, quem octies saltem illi apparuisse testantur. Jam, vivente Patre ejus Tharah, sexto ab Hebero, divino gavisus est alloquio, & jubetur ex patria exire, atque relictis necessitudinibus alio proficiisci, singulari idcirco addita benedictione, ut videre est Gen. XII: 1. Iterum apparuit ei Deus prope Sichemum ad quercetum Mamre, eumque transire jussit ex Haarane in Judæam ejus semini destinatam. Gen. XII: 6. 7. In tertia apparitione eandem Deus promissionem repetiit prope Bethel, ut describit Moses Gen. XIII: 14. 15. Quarta vice ad eum ita loquitus, sicut legitur Gen. XV.

ne timeas, ego sum clypeus tuus, & amplissima merces, promisitque ipsi hæredem futurum; modum licet hactenus non perciperet, quomodo ex corpore Saræ, & sterili, & senecta affecto hæredem habitus esset, firmiter nihilominus credebat filium mox nasciturum, ex quo quondam Messias oriturus esset, atque illa fides, teste Mose, ei reputata fuit pro justitia. [Gen. XV: 6. Rom. IV: 3. 19. Gal. III: 6.] Facile ex his jam animadver- titis, A. D., quod hactenus Abraham, ad gratiam Dei specialem præ omnibus illius ævi hominibus intime admissus, sanctissimis mysteriis fuerit initiatus: Nunc in quinta apparitione ad tantam eum admittere familiaritatem vult Deus, ut cum eo fœdus pangere exquisitum non deditetur, benignæ suæ voluntatis erga eum, & ejus prosapiam testimonium, hæc narrat Moses hoc capite Gen. XVII; & versiculo 7. ipse Deus ita eum alloquitur, & stare faciam fœdus meum inter me, & inter te, & inter semen tuum post te, in ætates ipsorum, atque fœdus seculi &c.

II. Quo autem cunque modo, sive somnio, sive visione extatica, aut reali, atque externa se se revelaverit Deus Abraham, tam splendida in omnibus apparitionibus fuit sine dubio Majestatis divinæ ad ejus conscientiam demonstratio, ut eas vir ille pius a malignorum spirituum illusionibus, si quas facere possunt, vel ipsius imaginationis præstigiis, non minus facile distinxerit, quam homini sobrio atque sano facile est a somno secernere vigiliam.

III. Qua vero forma Deus se videndum præbuerit non definitur. Constat id aliquando fa-

ctum

Cum sub specie humana in futuræ incarnationis præjudium. Putarunt nonnulli, observante & approbante STACKHOUSIO, egressam esse vocem ex Schechinah, quapropter protomartyr Stephanus gloriam Dei ab Abrahamo conspectam fuisse affirmat [Act. VII: 2.] Nec male etiam rem definiunt, qui cum BULLO in defensione Fidei Nicænæ, atque SCHUCKFORDTIO in Historia mundi [Tom. I.], aliisque asserunt, plerumque eum fuisse Dei filium, varia forma exhibitum: Ita ut non tantum fide atque prophetica revelatio ne viderit diem Servatoris Abrahamus, sed quoque visione reali aut apocalyptic, prout probare annis est CHRIST. AUG. HEUMANNUS in Joh. VIII: 56. [Biblioth. Brem. T. I.] Ita Christus est primus & ultimus Es. XLIV: 6. & idem heri bodie & in futurum.

IV. Hæc in genere de variis apparitionibus Patriarchæ conceulis, ad hanc nostram proprius accessuri observamus statim, sacrum Scriptorem ejus epocham, atque ita fœderis initi tempus definire, cum ait, Abrahcum ad annum ætatis XCIX. fuisse tum temporis proiectum, anno scilicet mundi, secundum USSERIUM, 2107.; ante Christum, quem respiciebant hæc omnia, 1897.; decimo tertio post natum Ismaëlem anno. Illius tamen fœderis initium quadringentis & triginta annis legem datam præcessisse asserit Paulus Gal. III: 17. Unde vero sint inchoandi illi anni non conveniunt Chronologiæ Scriptores: FRED. SPANHEMIUS in Introductione Chronologica ad historiam V. T. illos, maxima cum verisimilitudine, repetit ab anno 78. ætatis Abrahami, quo

Charane est egressus Deo vocante [Gen. XII: 4.] quæ vocatio divina præludium jam erat fœderis in posterum ineundi.

V. Quid autem per Fœdus Dei cum homine sit intelligendum omnibus est notum. Res est Sacris Scriptoribus familiaris, modum declarationis specialis amoris atque misericordiæ Dei, fœderis nomine nuncupare. Voce בְּרִית utitur Moses, quam LXX. Interpretes, omnesque novæ œconomiae Scriptores, per Διαθήκην transferunt: Quæ heic de Dei fœderibus in genere disserere possemus omnia occupavit Cel. HERM. WITSIUS, Capi- te I. eximii operis de *OEconomia fœderum*. Fœdus autem illud Abrahamicum neutiquam est diver- sum a fœdere gratiæ mediante Christo initum; easdem cum respiciat promissiones, eundem sa- lutis auctorem, idemque illius obtinendæ medi- um. Illud ipsum fœdus vocat Esajas שָׁלוֹם pacis fœdus. [Esaj. LIV: 10.] Fœdus igitur Dei cum homine aliter se habet homines ac inter ip- ses. Nam hominum fœdera de mutuis beneficiis in utramque partem fœderalem redundantibus agunt. At Deus cum Abraham atque posteris ejus fœdus facit, beneficia promittit, beneficium vero nullum accipit; estque nil aliud quam declaratio Abraham facta de ratione percipiendi amorem divinum, quo, qui fœdus aut promissa fide amplectitur, Deum amicum habet, sique hoc pacto gratiæ divinæ particeps in hac vita, & vitæ cœlestis, atque beatæ post absolutum in hac ærumnosa terra vitæ suæ curriculum.

VI. Partes heic contrahentes sunt Abrahamus, ut peccator, verum Pater credentium, atque ejus posteri non tantum secundum carnem, sed etiam secundum spiritum, & Deus אלהים, ut ipse ab initio hujus capituli sese describit, & quidem prima vice eo nomine se manifestans, quas voces perperam omiserunt LXX., quae reddi possunt apud Græcos per ἀλιγίους, ἀλημος, vel ιανος, ut AQUILA, SYMMACHUS, & THEODOTIO verterunt, referente HIERONYMO in Caput I. Ezech. Ita PLATO Numen appellavit αἰνεῖν, nullius rei indigum; sic & LUCRETIUS.

Ipsa suis contenta opibus, non indiga nostris.

Plures שָׁרֵי deducunt a שֶׁר mamma; unde Ethnici Dianam, Cererem, atque Isidem πολυμηματιας mammosam dixerunt vel multimammiam, quoniam omnium viventium Nutrix Divinitas est. Hoc autem epitheto convenientissime usus est Deus, ut ostenderet quam gratiosum atque benignum se exhiberet, quod, cum sibi esset sufficientissimus, foedus tamen inire cum Abrahamo & ejus posteris a gratia divina lapsis non dignaretur, eorum cultu atque obedientia nullum emolumen- tum percipere posset, observante Jobo Cap. XXII. & XXV.

VII. Gratosum autem illud foedus perpetuum nuncupat Deus, erit לברית עולם: quod, si fœderis corticem atque externa signa [Ps. XIII. Gen. XVII.] species, non de numquam finienda duratione intelligi poterit. Nota est distinctio עולם הזה, seculi hujus, quod complectebatur integrum Veteris T. œconomiam; hoc sensu heic

dicitur *circumcisionem fore in carne in fœdus seculi*; & זָוְלָם הַכָּנָעָן . *seculi futuri*, quod ab Apostolo [Heb. II: 5.] dicitur ὁ μέλλων αἰών, sive ἡ ὁμερένη μέλλασσα, ad quod seculum futurum יְמִינֵי הַמֶּשִׁיחַ *dies Messiae* manifesto pertinere, uberioris docuit CHRIST. SONTAGIUS in dissert. de זָוְלָם periodico, & וּמָיו אֵתerno. Igitur si spiritum atque substantiam fœderis hujus Abrahamici species, non dubitandum quin perpetuum sit habendum. Ab æterno jam fuerat conceptum, illud quippe sibi proposuerat Deus summe misericors ante jacta mundi fundamenta; & nititur Dei immutabilitate & promissorum constantia, dona enim Dei sunt αὐτοὶ μέλλοντα; [Rom. XI: 27.] nititur etiam illud perpetuo Optimi Numinis in Creaturas amore, & misericordia in eos quos sibi elegit numquam exhaurienda.

VIII. At mihi aliquis forsitan objicet, fœdus hoc unum Abrahamum ejusque posteros spectare, neque illud ulterius quam ad Gentem Judaicam, ex lumbis Abrahami prodituram, extendendum esse; ita inquit Deus ipse וּבֵין זָרָעָךְ לְרֹדְתָּם & *inter semen tuum post te in ætates ipsorum*. [Gen. XVII: 7.] Verum talis fuit hujus fœderis cum Abrahamo initi natura atque ratio, quod primitus & ante omnia respexerit sane quidem Abrahamum & ejus posteros, quippe qui, relictis gentibus, quas Deus ire sinebat in viis suis, soli, usque ad tempora novæ œconomiæ erant סְגִלָּה περιόδου peculium Dei: Cum autem futurus esset Abraham Pater omnium credentium, non sunt excludendi ejus posteri in fide, quos *ex lapidibus*, id est, *ex Gentibus*, ut Salvator ipse edixit, Abrahamo

hamo Deus aliquando suscitatus esset. Idcirco in Familia & Posteritate secundum carnem Abrahami perduravit fœdus ad tempus, quocum postquam Judæi Evangelio indignos sese reddidissent, Apostoli se ad Gentes convertunt. Invitati quippe ad magnum illud convivium agni cum accedere noluissent, misit Rex Ministros ad compita viarum, hoc est in mundum gentilem, sibi advocans aliud Populum, qui hactenus Dei Populus non fuerat; & sic oleaster particeps factus pinguedinis oleæ insitione facta in veram oleam. Ita etiam plurium Gentium Pater & ipsorum Regum fieri debebat Abrahamus, allusione haud dubie facta non ad numerosam sobolem Judæorum, non ad illos duntaxat Reges terrestres, qui erant ex ejus posteritate prodituri, sed ad magnum illum totius universi Regem Christum, & ejus subditos sive discipulos, ut expresse affirmat Paulus Gal. III: 16. & recte notavit SAURINUS in dissertatione VII. in Librum Genesim [pag. 243. edit. 8.]. Hactenus de fœdere Abrahamicō in genere satis; jam de ejus promissionibus secundo loco dicendum erit.

II.

Magnifica profecto sunt fœderis divini promissa; & quæ tanta sunt, ut pro ea quam complectuntur gratiarum amplitudine a nobis describi neutquam possint. Quantus ideo dicendorum campus se aperiat videtis, A. H., in quo decurrendo neō mearum est virium, nec præscripti temporis cancelli permittunt: Tanta ergo quanta fieri poterit brevitate hæc evolvere constituimus, sequuti duntaxat summa fastigia rerum.

Varie autem in diversis apparitionibus hasce expressit promissiones Deus optimus; verum omnes ad duas quae heic repetuntur referri posse censemus: *Et dabo, inquit ipse Deus, tibi & semini tuo post te terram peregrinationum tuarum, omnem terram Canaan in possessionem Seculi; hæc est prima, & si. um ipsis in Deum, hæc est altera.*

Possessio igitur perpetua Palestinae Abrahami posteris promittitur: Quæ vero dici possent de illa regione nostrum non est transscribere: De hoc argumento disseruit magno eruditionis apparatu vir numquam sine laude memorandus HADRIANUS RELANDUS in elegantissimo quod *Palestina* nomine inscripsit opere. Eadem hæc promissio jam facta fuerat Abrahamo in præcedentibus apparitionibus: conjuncta cum ceteris quæ ad hanc referuntur, [Gen. XII: 7. XIII: 15. XV: 17.] atque impleta fuit in duodecim Israëlis Tribubus, maxime sub Davide, ac Salomone, & deinceps stante secundo templo quando tota Palestina, atque Idumæa a Judæis fuit subjecta. Supponit ergo illud complementum illa seminis multiplicatio saepius promissa Gen. XIII: 16. XV: 5. XVII: 2. XXII: 16. nec non ejusdem gentis eductio & liberatio a servitute ægyptiaca Gen. XV: 13. 14. Ita terrestribus etiam promissionibus prius obsignabat Deus, utpote sigillo visibili, bona foederis gratiae spiritualia, ut hoc modo Abrahamidæ veritatis promissionum spiritualium subinde externa quasi tessera continuo convincerentur, quam scilicet cottidie coram oculis suis constitutam haberent. Eo autem tempore quo Deus cum Abrahamo hoc foedus inibat, nulla comparebat spes, semen ejus.

eius aliquando spatiösam eam regionem possessu-
rum, quæ quippe incolas haberet feroceſ atque
bellicosos, qui quidem quantum homineſ conje-
ctura attingere valebant, vix ſedib⁹ ſuis pelleren-
tur. Nec major aderat ſpes totius tandem occu-
pandæ Cananitidis, cum modicus Abrahamidum
manipulus in Ægyptum translatus duro mox fer-
vitutis jugo premeretur. Sed reduxit Liberatoř
Iſraēlis manu potente peculium ſuum in terram
promiffam, ut eo modo certitudinem promiffio-
num divinarum, ex terreftrium implemēto ita
colligerent, ut nullus eis dehinc dubitandi locus
ſupereffet, ſpirituales etiam ſuo tempore com-
plendas eſſe.

II. Porro promittit Deus Abrahamo ipſiusque
Posteris ſe fore eorum Deum. His autem pauciflli-
mis verbis nitide ea omnia addicuntur Abrahamo,
quæcunque miseriſ mortalibus egregia, magnifica, at-
que ſalutaria proponi aut promitti poſſunt: Comple-
titur itaque hæc promiſſio omnes alias quas &
ſecerat & in posterum facturus erat Abrahamo &
eius nepotibus. Quibus verbis pollicetur, tetre-
ſtria atque cœleſtia bona omnia, & primo patro-
cinium adverſus omne malum omnesque iuimi-
cos, cum ait ſe fore *ctypeum* eius atque defenſorem
[Pſ. III: 7. 8.]; ſecundo, *mercedem ampliſſimam* [Gen.
XV: 1.] & eximii pretii *μισαποδοσιαν*, quum Deus
non ſua tantum bona, quorum eſt ditissimus,
שְׁרֵי נָ. Deus fortis, & ſibi ſufficiens, verum &
Seipſum, utpote omnium fontem honorum ei
addicit, atque fruitionem Sui, ut Enī ſumma
beati in gratia & gloria [Heb. XI: 16. Matth.
XXII: 31. 32. Plenus ideo ſenſus hic eſt, Deum
omni-

omnipotentem atque summe misericordem omnia in foederatos collaturum esse beneficia cum terra, & spiritualia ac æterna; Deum velle regere, tueri, ducere, & clypeo suo defendere populum illum, ex lumbis Abrahami oritum, ita ut gens illa hactenus imputa, peccati sordibus maculata, sed fidelis facta, sibi promittere possit Deum fore ejus justitiam, & daturum ei Redemptorem atque Sospitatorem, cuius lytro essent ex potestate Satanæ liberandi, eumque ipsos esse iustificaturum, Spiritu suo sanctificaturum, & post hanc vitam glorificaturum, ut hæc docte exhibet Stephanus Le Moine Dissert. ad Jerem. XX: 3. 6. *de Jehovah Justitia nostra.*

Antequam ad alia progrediamur eorum est tangentia opinio, qui hoc munificentissimum gratiæ fœdus ita enervant, ut ex maximis Abraham facitis promissionibus nil ferme remaneat quam umbra & species. Verum enim vero sunt Judæi qui ad terrestria hæc omnia crasse referunt: Ita solent, quibus Mosis velamen caput & oculos nube quasi spissa contegit. Sunt tamen alii etiam cordatores sanioresque, qui altiora sapiunt & Abramum non multarum tantum Gentium Patrem ex Judæis nascendarum secundum carnem asserunt, verum etiam Gentilium per fidem eum sectantium, quod ex oblatione primitiarum colligunt, ut scite notavit SCHUCKFORTIUS, [libro citato] nec non Epitomator Interpretum Anglicorum in annotationibus gallicis in hunc locum: Fecit id etiam jam a nobis supra laudatus SAURINUS. Ita Abrahamus est Pater credentium, typus benedictionum, in quo habituri essent benedictionem

ctionem posteri [Gen. XII: 2. 3. Rom. IV: 11.
& Gal. III: 6. 7. 8.] Ita semen promissum de-
notabat non tantum Isaacum ex matre sterili, at-
que Patre pæne emortuo nascendum, verum eti-
am Christum, semen illud jam in protovangelio
annunciatum, nec non fideles omnes ex eo no-
vam habituros nativitatem [Gen. XXI: 12. Gal.
III: 16. Rom. IX: 8.] Denique sic multiplicatio
seminis promissa notabat multitudinem filio-
rum spiritualium, ex Judæis & Gentibus fides
addictis, sicut liberatio ægyptiaca significabat Ec-
clesiæ redemptionem, & Canaan typus erat cœ-
lorum. Nunc percipi potest quam inepte etiana
hoc fœdus gratiæ explicet infelix Socini propago,
ad terrestria, & promissiones in hac terra accipi-
endas cuncta hæc referens. Horum sententiam
pro more sequutus JOANNES CLERICUS, qui
ad numerosam sobolem & populi Judaici ampli-
tudinem divinas promissiones Abrahamo factas,
quam ad spiritualem benedictionem per Christum fœ-
deris gratiæ mediatorem referre maluit: ac si verba
fiam tibi & semini tuo in Deum, tam exili benefi-
cio in hac vita percipiendo continerentur. No-
strum non est hos homines longo sermone erroris
convincere eorumque mancas, frigidasve explica-
tiones refutare: Factum id dudum, & veritas in
altissima luce collocata est; id præsertim egit
Celeb. FABRICIUS Leidensis Professor in disserta-
tione *de vocatione Abrahami ejusque obedientia*, ad
quam idcirco Auditores P. remittimus. Hæc de
promissionibus divinis per fœdus Abrahamiticum
declaratis dicta sufficient.

III.

Ad tertiam igitur nostræ lectionis partem venâ tum est, in qua fœderis illius postulata, sive præcepta nobis sigillatim exponenda erunt. Enim vero hactenus hoc fœdus est *μονόπλευρον*, quatenus est solius Dei, salutem gratuito homini offerentis, ut victores de victis, domini de servis, liberatores de assertis, aut emptis possunt & solent gratiose disponere. Fit autem hoc fœdus *διπλευρον*, sive *mutuum*, quando homo juxta fœderis postulationem ad stipulatione semet ipsum obstringit ad amorem, ad fidem, ad obedientiam, ita ut illis qui excipiunt fœdus dederit *hoc ius ut filii Dei sint facti, nempe iis qui credunt.* [Joh. I: 12.] Ita stipulationem fœderis expressit ipse Deus; *tu ergo fœdus meum servato, tu inquam & semen tuum post te per ætates suas.* [Gen. XVII: 9.] Quibus verbis in memoriam revocat Abrahamo quæcumque ipsi antea præceperat, quæ summatim sunt recensenda:

Jussus fuerat Abrahamus egredi e Patria & cognitione sua, quanquam ignoraret quo eum duaturus Deus, ita ad sui abnegationem, & divinæ voluntati consecrationem dirigebatur Patriarcha; & illud etiam est præceptum a fœderatis omnibus perpetuo observandum. [Gen. XII: 1. Luc. IX: 59. - 62.] Qui igitur Dei fœdus observare satagent, etiam carissima abjicere debent, ut divinæ vocationi morem gerant.

E Patria idolis dedita Deus avocaverat Patriarcham, ita quoque monebatur Deum solum habendum pro Rege, & unico Domino suo, atque

que unice colendo, abjectis omnibus aliis Numinibus, quibus ceterae Gentes se ad Idololatriam adduci passae fuerant. Omnes ergo foederatos, foedus custodientes, decebat Deum colere solum, missis omnibus superstitionibus, quae jam ubique sere Religionem foedaverant.

Postulat porro foedus divinum ut foederati omnes gratissima agnoscant mente, & animo recolant immensa illa beneficia, quibus Provida Dei cura eos praeceteris omnibus totius terrarum orbis incolis inactaverat. Foedus ergo custodire non possunt nisi gratum tesserentur animum, Deo foederato propter beneficia atque promissiones luculentas obedientiam & fidem praestando.

Præceperat etiam Abrahamo Deus *ambulare coram Numine* [Gen. XVII: 1.] id est sanctitati studere, præcepta moralia sancte servare; non tantum requirebat summus ille Legislator, cordium scrutator, ubique praesens, atque omnia inspectans, externam obedientiam, verum sanctimoniam internam, quae animi motiones intimas dirigit; Igitur qui foedus servare studet, mentis etiam & cordis, atque totius vitae sanctitati assidue studeat necesse est.

Denique præceptum *non timendi* acceperat Abraham [Gen. XV: 1.] quod manifesto complectitur fiduciam & fidem secure in Deo acquiescentis; promissiones ideo divinas haud dubitantes exspectare tenebatur; jubetur ergo, ut foedus servet, fidemque habeat in futurum illum Servatorem orbis, qui ex semine suo aliquando ortum

ducturus erat, & qui verbo atque spiritu gentem sibi propriam recturus, atque illuminaturus, & ab omni purgatam peccato translatus esset in cœlestem gloriam, cuius terra promissa typus erat.

Ex his jam videtis, A. H., quod postulata Fœderis gratiæ sint fides, amor Dei, & vera resipiscientia, licet alio sœpe nomine indigitata sint, pro & linguarum diverso genio, & œconomiarum diversa natura. Longum etiam hec esset enarrare, quomodo qui Pelagianorum vestigia premunt hunc fœdus gratiæ enervent, nullam justitiae Christi, per solam fidem acquirendæ, rationem habentes, & meritum ex pacto, quod soli fœderi operum conveniebat, non ex fide suspendentes, quoniam nunquam intelligere volunt quanta bona addicat Ecclesiæ Deus promittens se fidelibus in Deum: Verum aliter horum hominum fides esse nequit, si sibi constare velint, quum doceant, ex Pelagi placitis, in quibusvis sufficienes ad credendum & divina præcepta servanda vires superesse, unde manifesto conficeretur, quemque per se absque gratia sanctificationis, & sine merito Christi servari posse; quorum errorum cum refutatio facili opera deduci queat ex quovis systemate Theologiae, ex experientia cujusque propria, atque ex evidentiissimis Scripturæ Sacrae effatis, diutius ei non immorabimur brevitati studentes: sed mos hic illorum est, qui ingenio suo plus quam divinæ revelationi tribuunt.

IV.

Ad quartam & ultimam orationis nostræ partem devolvimur, qua hujus fœderis Sigillum sive sacra-

sacramentum , *Circumcisio* videlicet describitur.
Hæc sunt Dei ad Abrahamum verba : *Hoc est fædus meum , quod servabitis inter mē & inter vos , atque inter semen tuum post te , circumcidì vobis omnem marem ,*
זאת בריתך היטול לנכש כל זכר .

De ritu Circumcisionis multis agere angustiores præscripti temporis limites non sinunt ; fecerunt id dudum omnes , qui de antiquitatibus Veterū Hebræorum erudita nobis Volumina reliquere : Memorarunt enim de ritibus externis , de ministris , de tempore , aliisque circumstantiis ; plæraque compendiose habet TH. GOODWINUS in Moſe & Aarone Cap. I. Libri VI. cum annotationibus uberrimis J. GOT. CARPZOVII. Duo tantum attingemus , unum de origine atque institutione illius Sacramenti , alterum de sensu mystico , θηλωσει πνευματικην .

I. De origine circumcisionis multa disputantur , atque maximam fere partem eorum quæ de his dicenda sunt occupant , præter viros jam laudatos SAURINUM , SCHUCKFORTIUM atque EPITOMATOREM Hagensem , Auctores etiam HISTORIÆ UNIVERSALIS doctissimi , quæ ex Anglico Sermone gallica & germanica civitate fuit donata [Tom. II. p. 112. gallic. edit. 4.] Quæritur autem num hic ritus jam ante Abrahāi tempora fuerit in usu ? HERODOTUS [Lib. II. Cap. XCI. & CIV. & XXXVI.] docet ἀπ' ἀρχῆς apud Ægyptios circumcisionem fuisse cognitam , ut & apud Colchos , & ab Ægyptiis ad Phœnices ac Syros transiisse. DIODORUS SICULUS [Lib. I.] ex usu Circumcisionis communi Colchos &

Judæos deductos putat ab Ægyptiis. CELSUS etiam ORIGENI objicit [Lib. I. Orig. contra Cels.] Judæos ab Ægyptiis hunc ritum mutuatos esse. His cupide acceptis SPENCERUS [de legibus Jud. ritual. Lib. I. Cap. IV. p. 74. seq. uterque edit. Lips.] & qui eos presso pede sequitur JO. CLERICUS id agunt, ut probent circumcisionem jam ante Abrahami ætatem suisse in usu. Res est notissima, quod SPENCERUS, vir alio. qui eruditissimus, id annis sit ut asserat, potiorem cultus legumque a Mose Judaico Populo præscriptarum partem, ex ritibus & sacris Ægyptiorum manare. Dicendum quod res est; Spencerum equidem plurima Pentateuchi loca novo feliciter lumine persudisse; Verum res est etiam in vulgus nota, quod plurima Sacra Judaica ex sacris Ægyptiorum fontibus satis infeliciter explanare fategerit; dum obtorto collo sæpe ad rem suam rapit quæ omni probations ex antiquitate profana destituuntur. CLERICUS vero in suo ad hunc locum Genes̄ commentario affirmare minus ausus est quod hunc ritum Abrahamus ab Ægyptiis acceperit: Sed hoc saltem credit, quod Patriarcha in Ægypto circumcisionem viderit familiarem, & quod hac re motus eo Iubentius hunc ritum a Deo receperit, ut haberet externum aliquod ex mandato divino Symbolum accepti fœderis. Eos solide refutavit SAM. BASNAGIUS in exercitationibus Historico-criticis ad Baronii annales [A. XXXV. num. XXIX. p. 118. seq.] & H. WITSIUS in Ægyptiacis [lib. III. Cap. VI. pag.] Eandem tamen sententiam in scenam revocavit TINDALIUS in libro cui titulum fecit *Christianismus mundo coævus*, cui & cælulum suum addidit

D.

D. MIDDLETON in Epistola ad D. WATERLANDUM [Vide Bibliothecæ Britannicæ T. I. part. II. An. 1733. pag. 328. seq. & 346. seq.] Omnia sane quæ a viris doctissimis afferuntur ut commentum suum fulciant, tanti non sunt ponderis, ut ad eorum partes accedamus, quod, quantum confido, ex sequentibus manifestum fiet.

Manifestum primo quidem gratis & absque sufficienti auctoritate ritus & sacra Ægyptiorum Hebræis esse antiquiora manifesto supponi: Desunt enim illa antiquitatis monumenta, quibus hæc probari possent. Nam perdita dudum fuere omnia illa Ægyptiorum testimonia, atque libri, ex quibus solidum aliquod peti posset argumentum, quæ fuerit vel Abrahami, vel Mosis temporibus Ægyptiorum religio, & ritus sacri; atque certe omnes illi Scriptores ex quibus adversarii argumenta & conjecturas colligunt mille saltem annis post Mosem vixerunt; suntque insuper sublestæ fidei, & ipsi fatentur aliquoties nihil se admodum comperti habere de prima hac antiquitate.

Secundo si circumcisio ab Ægyptiis ad Abramum defluxisset, Deo sane quidem aliquid esset adscribendum, quod de Ente sapientissimo ne cogitari quidem potest. Voluit enim Deus hoc modo secerni Patriarchæ prosapiam a reliquis Gentibus; jam autem id neutiquam factum fuisset, si circumcisio ante tempora illa apud ceteras Gentes obtinuisset. Dicendum ideo esset mutuato ritu a familia Chami Deum potius Familiam sibi dilectam cum ceteris confundere voluisse. Erat tamen circumcisio signum fœderis quod Deus pan-

gebat cum Abrahamo solo, exclusis aliis, atque ideo sigillum beneficiorum quæ ei priva esse debebant, exclusis omnibus reliquis terræ incolis.

Ex eo etiam tertio aperte colligimus, tempore Patriarcharum vicinis Populis non usitatam fuisse circumcisionem, quia Israëlis filii suam noluerint sororem in matrimonium dare homini Gentili, qui circumcisus non esset, ut legitur Gen. XXXIV: 14.

Addendum quarto, quod TACITUS hunc ritum domesticum Judæis faciat, atque referat Judæos ab Ægyptiis, & omnibus aliis Gentibus ritus ac sacra diversa habuisse. (Hist. Lib. V. Cap. V.)

Observando quinto, omne præsidium illorum qui Judæos circumcidendi ritum ab Ægyptiis mutuo petiisse statuunt, in HERODOTI solius auctoritate situm esse: Cujus tamen testimonium in tradendis rebus antiquis admodum est suspectum, quicquid ad illud defendendum acute comminiscatur HENRICUS STEPHANUS. Imo ipsæ Ægyptiorum traditiones, quibus gesta atque fata Populi Dei plurimis fabellis conspurcarunt valde sunt dubiæ, ut id variis probavit rationibus Cel. PERIZONIUS in *originibus Ægyptiacis* (pag. 336. seq.) In ipso etiam HERODOTI testimonio plures occurunt errores. Dicit Colchos atque Ægyptios ab initio communem habuisse circumcisionem, quod parum est accuratum, cum Colchi fuerint Coloni ex Ægypto, quod probavit Vir Summus SAM. BOCHARTUS in libro eruditissimo cui *Phœg* nomen dedit (Lib. IV. Cap. XXXI.), quos tamen

tamen ex decem tribubus, quos transtulit Salma-nasar, oriundos asserit GROTIUS. Porro HERODOTI locum si attente inspiciamus, videbimus quam splendide sibi contradicat: Cum enim asseruerisset Ægyptios auctores esse, qui Æthiopibus hunc communicassent ritum, palinodiam canit in sequentibus, cum addit, quod incertum sit an Æthiopes ab Ægyptiis, an vero hi ab illis desumperint, ex quibus HERODOTI fluctuatio manifesta est.

Notandum denique non omnes homines, neque communem plebeculam, at solos Sacerdotes fuisse circumcisos apud Ægyptios; neque ipsos, teste PHILONI Religionis ergo, sed ex rationibus munditiae, fœcunditatis atque sanitatis. Hinc profecto nullum dubium, si omnia Veterum testimonia conferamus, & ideo quod est veritati consentaneum eliciamus, circumcisionem in Ægyptum a Josepho fuisse translatam & sequenti tempore in sacris etiam Ægyptiorum introductam fuisse: Et hic ritus Abrahamidis præscriptus, post quatuor circiter secula, quam Ecclesiæ visibiles extra Abrahami familiam sensim ad Polytheismum defecissent, Ecclesia in Israële quasi conclusa fuisse, universale hujus Sacramentum factus est. (Joh. VII: 22.) Multæ vero Gentes ab Abrahamo ex Agare vel Keturâ ortæ, diutius circumcisionem quam veram religionem retinuerunt.

II. Hæc de origine circumcisionis, restat ut sensum ejus mysticum aperiamus, ne quis putet nos illorum accedere partibus, quibus asserere lubet, Deum nil aliud hoc Sacramento indigitare

quam ut appenso aliquo Genti Judaicæ nudo si-
gillo Populum suum ab aliis gentibus secerne-
ret. Frustra sane quæreremus spiritualem signifi-
cationem usumque moralem hujus ritus, si quod
somniavit HERO SIBERSMA verum esset, Deum
nempe Abrahamo circumcisionem in pœnam
congressus cum Hagare ancilla injunxisse, quam
pœnam postmodum sanctissimum Numen pro im-
mensa erga suos misericordia in signum fœderis
converterit. Missis his commentis dicimus, cir-
cumcisionem suisse ab ipsa institutione signum fœ-
deris atque sigillum justitiae, quod his verbis de-
claravit ipse Deus כָּרִית מְלֵאָה . Hujus etiam
rei testem habemus Paulum qui Rom. IV: 11.
επιμελῶν τῆς περιτομῆς memorat, & idem signum
εὐαγγίζει τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως appellat. Sig-
num ergo circumcisionis non est nudum signum,
sed ejusmodi, quod signaculum sit justitiae fidei.
Ita quoque Judæorum Magistri quorum verba
collegerunt docti viri. Hinc hoc Sacramentum
bonorum fœderalium gerebat imaginem. Fate-
bantur quippe per carnis ablationem Hebræi suam
impuritatem, a qua mundari non possent, nisi car-
nis accederet ablatio, una cum cordis mundatio-
ne, quæ ideo impuritas vocatur *præputium cordis*,
& *cor præputiatum*, וְעַדְלָת לְבָבֶבֶת הָעָרֵל . [Lev. XXV: 41. Deut. X: 16. Jer. IV: 4. IX:
26.] Hinc etiam absque dubio signum hoc mem-
bro genitali incisum, ut originis labem declararet,
cujus resectione regeneratione atque sanctificatio de-
notabatur teste Paulo Col. II: 11. Ex his facile
videmus quotmodo illa V. & N. T. loca sint ex-
ponenda quæ de spirituali circumcisione loquun-
tur. Hinc etiam patet quid sit circumcisionis cordis,
aurium,

autium, labiorum, [Exod. VI: 12. Deut. XI: 16. Joh. VI: 10.] quid tandem circumcisio non manibus facta. [Rom. II: 25.] Circumcisio illa cordis nuncupatur etiam intrinseca, qua cum cruenta Sponsoris nostri morte habemus communionem, ut hæc latius exponit Cel. HONERTIUS in *Theologia typica & emblematica*. [pag. 152.] Tria igitur summæ sanctæ nostræ Religionis capita circumcisione præfigurabantur, nostra miseria, redemptio, & gratus animus, ut scite & vere probatum dedit H. WITSIUS œconomiae fœderum lib. IV. Cap. VIII. Ceterum quæ de circumcisionis finibus, atque diversis destinationibus varie dicta sunt, magno eruditionis studio collegerunt Historiæ Universalis Auctores jam laudati, ad quos iterum remittimus ne semper actum agere videamur.

EXPOSUIMUS jam, A. H., quæ ad partem Exegeticam, Philologicam, atque Theologicam thematis nobis præscripti pertinere videbantur, veritatesque occurrentes, ut jubebamur, contra dissenientes vindicavimus. Nostri adhucdum esset officii ea subjungere quæ ad usus praticos & paracleticos pertinere possunt. Fiet vero id omni brevitate, cum præsentis temporis ratio, ac exercitii natura non permittat ea pro arbitrio expondere. Illa ergo indigitasse sufficiet, quæ ad quatuor vel quinque capita referri posse censemus.

Ex dictis manifesto patet scopum operum Dei inde a Lapsu Adami ad nostra usque tempora, imo ad finem mundi esse gratiosam declarationem de lapso genere mortalium per Christum redimendo, quod ut ut per Salvatorem & ejus Apostolos,

ita olim tempore Patriarcharum fœderis gratiæ nomine insigniebatur. Nec alia olim mens Dei quam hodie. Tempore quippe antiquissimo **אֶל שְׁרִי** fieri voluit Deus populi sui, Rex, atque Redemptor. Numen illud nullius rei indigum cum lapsis mortalibus fœdus misericordiæ inivit ut salvarentur qui ad illud vera accedunt fide. Eadem itaque gratia, eadem fide, eodemque fœdere salvi fuere Patres. Fœdus illud per Christum nobis apertum atque annunciatum est illud ipsum fœdus æternum, quod licet montes vacillarent, & colles subruerentur, perire tamen nequit. Panguit fœdus hoc cum homine peccatore tota Sacro-Sancta Trinitas, quæ pro respectu œconomico varia beneficia confert, ut sacræ paginæ abunde testantur.

Gratissimo itaque animo in Deum atque Christum gratiam oblatam nobis, qui sumus ex posteritate Abrahami secundum spiritum, amplecti debemus Misericordiam Optimi Numinis, & immensam Christi Θεοθρόπου charitatem ex intimis cordis recessibus sincere collaudantes pro tot & tantis, quibus nos indignos mactaverat beneficiis. *Jehovam celebrate quoniam bonus est, quia in seculum benignitatem ejus prædicabunt redenti Jehovæ quos redemit ab angustia.* Ps. CVII: 1. 2. Ps. CXI: 1. seq.

Cum vero hujus fœderis communio alia sit interna alia externa, ne putemus nos qui in externa communione, ut olim Judæi Abrahamidæ, sumus constituti, ad bona fœderis acquirenda sufficere posse. Hic erat, heu! nimium communis Judæorum error, quo plures decepti periere;

est

est hæc etiam eorum hallucinatio, qui hodie Sacramentorum participes sunt non vero sanctitatis Christianæ, magis externis ritibus, quam internis studentes virtutibus. Enimvero sœdus illud gratiæ internum & mysticum apud solos residet fideles, qui Deum timent, & qui mente ac fide cum Capite atque Mediatore Christo sunt conjuncti: Hi soli beneficiorum sœderis participes sunt, quæ sunt peccatorum remissio, justificatio, sanctificatio, obsignatio in hac vita, & cœlestis gloria in altera. Eheu! quantum bonum! amicitia cum summo bono, & augustissimo Numine ita esse conjunctum in hac terra, & spe certa videndi Deum de facie ad faciem in altera.

Nostrum idcirco est, F. in Christo lectissimi, ad id perpetuo attendere, ne nos criminibus & inobedientia tanto beneficio reddamus indignos: Nostrum est omni studio, omnique virium contentione ad id unice attendere, ut assidua divinorum præceptorum observatione tales nos exhibeamus quales nos esse decet; atque omnibus iis gaudeamus characteribus qui futuros gloriæ hæredes constituunt & ornant.

Impellant ergo nos, atque suscitent ad perpetuam præceptorum, quæ sœdus a nobis requirit, observantiam, nostræ dignitas vocationis, sanctimoniae atque emendationis necessitas, suavissima vitæ præsentis in præstatione officiorum tranquilitas, virtutum, quas a nobis, ut sœderatis exigit Christus, & facilitas & pulchritudo, denique præmii nobis in gloria æterna proposita magnitudo & excellentia.

Ad

Ad immensum sane pelagus , mihi jam in litore constituto, remigandum esset, si omnia conlectaria & beneficia ad consolationem in vita & in morte ex fœdere manantia vobis, A. P., enarrare inciperem. Norunt illi, quam sint beati, in tenebricoso hoc terræ ergastulo, qui interna hujus fœderis bona suavissime sentiunt : Prægustant quippe jucundissima cœlestis gloriæ præludia ; atque sunt in diem redemptionis obsignati ; norunt cum Apostolo cui crediderint, certiores facti se esse cœlestis gloriæ candidatos, atque in morte ad thronum agni transferendos ; cui sit laus, honos, & gloria in secula. Amen.

NOVA